

maamme, siten että harjotetaan entistä innokkaammin kaikenlaista herätystyötä sotilaitten keskuudessa — se on paras keino. Suullisen agitatsiionityön harjoittajille olisi ehkä lähetettävä tästä uutisesta salainen lentolehtinen, ja tämän ohessa yhtenäiset toimintaohjeet koko maan paikalliskomiteoille.

Hän istuutui; pöydän ympäriltä kuului muutamia hyväksymishuutoja.

Kun ei kukaan pyytänyt puheenvuoroa, alkoi Antonius:

— Minunkin mielestäni toveri B. esittämät toimenpiteet ovat välttämättömiä. Sodanjulistusta varten pitäisi sen ohessa lähettää salaiset toimintaohjeet, joissa ensiksi kehoitetaan sotilaita salaisesti päättämään, etteivät lähdä sotaan; toiseksi valmistautumaan taisteluun, valtaamalla kaikkialla asevarastot ja lentokoneet. Siihen sopisi muitakin tarpeellisia ohjeita.

Silloin kuului muutamia epäileviä matalia ääniä:

— Mutta jospa emme voikaan noilla keinoilla? —

— Entä palkkajoukot?

— Niillä on hyvä konetykiä —

Nyt nousi Marcusen sekundantti, Augustus ja lisäksi liikutetulla äänellä:

— Kyllä minun mielestäni pitäisi sentään ryhtyä jyrkempiin toimenpiteisiin siltä varalta, ettemme muuten voita — ja minä olen ajatellut erään keino —

— Selitä, selitä! — pyysivät muutamat nuoret upseerit kiihkeästi.

Lutnantti katsaiti ympärilleen ja puhui salaperäisesti ääntään hiljentäen:

— Kuten tiedätte, on meillä varoja pari miljoonaa toveri K:n testamentin johdosta. Olen ajatellut, että ostaisimme talon ministeri M:n talon vierestä, kaivaisimme sieltä uusimpien koneiden avulla tunnelin hänen talonsa alle ja putken avulla juoksuuttaisimme sinne esimerkiksi 500 kiloa pyroniittia. — Kun siellä sitten on parallaan joku loistava juhla, kun koko taantumusvalta viettää juominkejaan, silloin me sähkönpullan avulla syyttämme — ja kaikki muuttuu atomeiksi —

— Mutta sitä ennen siepataan sinut kolostasi kuin myyrä — ja viedään kidutuspensille! — huomautti joku ivallisesti.

— Ei tuollaisilla keinoilla ainakaan saada mitään aikaan! — sanoi toveri B. lujasti. — Kyllä ne uuden hallituksen osaavat valita. Militarismia pitäisi satuttaa suoraan sydämeen, jos kerran väkivaltaisia keinoja käyttää!

Taas kuului kiihtyneitä ääniä:

— Mutta miten?

— Ei mitenkään!

Ja eräs sotadepartementin virkamies huudahti väräjäväällä äänellä:

— Toverit! Olemmeko me petoja, kun ajattelemme sellaista, että sadat viattomat naiset joutuivat noin kauhean kuoleman uhriksi. Oikeuden aseilla me voitamme — se on minun mielipiteeni!

— Niin minäkin ajattelen!

— Oikeus voittaa lopulta!

Heidän joukossaan oli pieni ryhmä anarkisteja, sekä jyrkkiä että passiivisia. Viimeainittujen huudot saattoivat jyrkät ihan suunnitlaan, kun he muutenkin luulivat enemmistön lievästi menettelytavan johtavan suoraan perikatoon. Kun kaikkien täytyi hillitä ääntään, kuulosti keskustelu raivokkaalta sähinältä:

— Pyövelien "viattomia" rouvia te puolustatte!

— Mutta ette kai siitä välitä, vaikka työläisnaisia ja lapsia ammutaan kaduilla kuin koiria!

— Mitäpä niistä!

Misä te oikeutta olette nähneet...?

— Emme mitään sotaa voi estää! Ja siihen olette te syyppäitä, kun ette uskalla hyökätä hirmuvallan kimp-puun.

Nyt nousi meteli yhä hurjemmaksi. Tolstoilaiset anarkistit syyttivät jyrkkiä sydämettomiksi julmureiksi, jälkimmäiset nimittivät syyttäjiään ajattelemattomiksi narreiksi, pyövelien puolustusasianajajiksi —

Marcus oli siirtynyt tuolinsa seinän viereen ja tarkasteli sieltä riiteleviä. Toveri B., jonka Antonius oli sanonut olevan sosialistin, istui aivan tyyneenä tuolillaan, niinkuin ei mitään olisi tapahtunut. Antonius nousi seisomaan, ja Marcus näki, miten hänen laivoilla kasvoillaan kuvastui ensin pettymys, sitten ylenkatse. Kun meteli ei tauonnut, purskahti hän äkkiä ivanauruun — ja väitteli taukosi äkkiä kuin katkaisten. Hetken kuluttua kuului suuttuneita, kysyviä ääniä:

— Mitä sinä naurat?

— Mitä tämä merkitsee...?

— Pilkkaatko sinä meitä?

— Voiko kukaan pilkata teitä enempää kuin itse pilkkaatte itseänne?

— kysyi Antonius katkerasti.

Eräs lutnantti Brutus syöksähti kalpena häntä kohden kädet nyrkissä ja sähähti uhkaavasti:

— Tämä on liikaa... minä en salli.

— Paikalle!

Antonius sanoi sen hiljaa, tuskin kuuluvasti, mutta hän samassa käänsi lutnanttiin pistävän katseensa, seisautui tämä aivan kuin hyposoituna.

— Minä puhun totta, toverit! Ajatella vain, että samaan aikaan kun hallitus valmistautuu viemään teidät teurastettavaksi, kun heidän urkkijansa nuuskivat teitä kaikkialta kuin verikoirat — niin te vain sätitte toisianne.

— Ei teidän tehoton menettelytapanne nuhdessaarinoista parane!

— huudahti Brutus purevasti; hän oli jyrkkä anarkisti ja oli raivoissaan siitä vaikutuksesta, minkä Antonius oli häneen tehnyt. — Te olette aina vedonneet "rauhalliseen valistustyöhönne", mutta etteppä ole voineet lopettaa sotaa!

Nyt tarttui puheseen B. ja selitti, miten sosialistien rauhallinen toiminta on ollut yhtämittaista taistelua militarismia vastaan, miten se innokkaan nuorisogitasinonin avulla on kasvattanut lukemattomia sodan vastustajia; nämä taas puolestaan sadoissa kasarmeissa jatkavat tuota tärkeää työtä, joka yhä enemmän ja enemmän lisää, kasvattaa —

— Pelkureita! — iski Brutus kun piiskalla, ja lisäksi pilkaten:

— Ne jatkavat sitä hamaan siihen hetkeen asti, kunnes julistetaan sota ja heidät viedään vastuksesta kun lampaat teurastuspenskkiin! Niin kävi viime maailmansodan edellä — ja niin tulee tietysti käymään nytkin! Mutta jos muutamilla rohkeilla teoilla lamautettaisiin vallassaolijat, saatettaisiin heidät kauhun valtaan — niin siinä tapauksessa nuokin saattaisivat ryhtyä vastarintaan. Mutta te ette uskalla ryhtyä todelliseen taisteluun — ja sentähden jatkatte "tärkeää" työtänne tuomiopäivään asti!

— Niin pelkureita te olette!

— huudahti se nuori aliluutnantti, joka oli tarjoutunut murhaamaan pääministerin.

Jossakin välähtivät silmät uhkaavasti, kuului hillittyä murinaa, mutta kukaan ei sanonut mitään, kaikki katsoivat levottomina puheenjohtajaan.

Tämän muat, syvällä olevat silmät näyttivät niin uhkaavilta, että Marcus nousi levottomana seisolleen — hän

pelkäsi ystävänsä silmänräpäyksessä tekevän jotakin... Kaikki odottivat henkeä pidättäen, ja hetken kuluttua hän kääntyi Brutukseen, puhuen hiukan käheästi, jäätävällä tyyneydellä:

— Ensi kerran meidän keskuudessamme on tällaista katkeruutta — ja ensikerran minua noin solvataan... — Mutta minä tiedän, että sinä et ajattele sanojasi, ja että sinä vielä itse huomaat olleesi väärässä. Ja minä uskon kaikesta huolimatta, että sinäkin olet oman käsityses mukaan tahoton tehdä työtä suuren asiamme eteen.

Silloin kuului keskeyttäviä, syyttäviä ääniä:

— Sitä ei voi enää uskoa!

— Hän voi olla provokaattori!

— Ei, toverit! — sanoi Antonius lujasti. — Älkää sanoko niin! Ei hän petturi ole.

— Mistä sinä sen tiedät? — kuului taas erään miltei jättiäskokoisen sotilaaan järeä ääni. Ja häneen yhtyi vieläkin muutamia kiihkeitä ääniä:

— Selitä ainakin, millä perusteilla voit olla noin varma hänestä!

— Minä voin todistaa sen! — sanoi Antonius.

Äskeisen syyttäjän kasvot olivat vä-lähtäneet kalpeiksi kun hän kuuli tuon hirveän syytteen; mutta kuullessaan syyttämönsä miehen puolustavan itseään, muuttui hän aivan avuttoman näköiseksi ja punastui hiusrajaa myöten. Kun unessa kuuli hän taas Antoniuksen hitaasti ja läpitunkevasti pu-huvan:

— Toverit, tällaisella hetkellä ei olisi kenenkään pitänyt esiintyä syytök-sin, sillä pian meille tulee kysymys elämästä ja kuolemasta... Mutta siksi täytyy meidän myöskin harkita jokaisen ehdotukset ja suunnitelmat. Ja sentähden kysyn: mitä sinä Brutus tahdot meidän tekevän, kun sota julistetaan?

Tämä joutui kokonaan hämilleen noin suorasta kysymyksestä, ja änkytti tulkittomana:

— Esimerkiksi sen... sen mitä Augustus ehdotti —

— Sinä siis ehdotat, että me räjäyt-täisimme pääministerin talon ilmaan?

— Tuota niin... niin... — mutisi hän avuttomana.

Antonius kääntyi Brutuksen ja muiden anarkistien puoleen ja sanoi painokkaasti:

— Te tiedätte, etten ole paljon puhunut; en myöskään ole teitä erikoi- sesti moittinut. Olen vaieten kuunnellut Brutuksen pieniä, typerää murhayritysuunnitelmia, ja miten toiset säälin, rakkauden ja oikeuden nimessä ovat rukoilleet häntä luopumaan moi-sista julmuuksista! Tuo taistelu on ehkä huvittanut joitakin — mutta tämä aika on liian vakava huvitteluun.

Sitten Antonius lyhyesti todisti, miten tuollainen homma johtaisi heti ensi päivänä vankilaan ja teloituksiin, ja kysyi lopuksi, miksi Brutus todellakin oli sellaisen ehdotuksen tehnyt?

— Saattaakseen meidät poliisin kyn-tiin! — ärjäsi äkkiä äskeinen nuori jättiläinen.

Brutus hypähti ylös kuin käärmeen puremana ja huudahti vapisevalla äänellä:

— Älkää nyt enää sanoko tuota... se on se on... Minä olen ajatellut, että siten voittaisimme... —

— Odottakaa nyt siksi kunnes mi-nun todistukseni tulee esiin! — huudahti Antonius ja katsoen toista sil-miin lisäksi harvakeen, karmivan ival-lisesti:

— On väitetty, ettei oikeita usko-vaisia enää olisi, mutta on maailmassa vielä ainakin yksi: eräs salaliittolainen

lutnantti! Sillä anarkisti, joka vielä nykyaikanakin uskoo yksityisten murhilla ja pikku räjähdyksillä voi-vansa lamauttaa diktaattorit kauhusta, on uskavaisempi kuin yksikään usko-vainen — marttyyrinkin usko on hänen uskonsa rinnalla kuin hytтын su-rina leijonan kiljunnan rinnalla!

Kuului katkeraa, hillittyä naurua, Brutus oli kuin ruoskittu. Mutta tuo pilkkanauru herätti hänessä uudelleen vihan uhman; hän kohotti katseensa kyäyen katkerasti:

— Oletteko jo kaikki sanonut?

— Sen vielä sanon, — lausui Antonius raskaasti — että tällaisella hetkellä on rikokseellista leikkiä varomat-tomuuksilla. Ja vaikken olekaan sosialidemokraatti, ehdotan, että toimimme nopeasti sen suunnitelman mukaan jonka toveri B. esitti — se on järke-vin.

— Mutta ellemm onnistu. Mitä sitten on tehtävä? kysyi tiukaasti Bru-tuksen kannattaja, lutnantti Augustus.

Antonius oli jo muuttunut aivan kylmäksi ja sanoi tyyneesti ja painokkaasti:

— Kuule siis, ja kuulkaa kaikki; jos jollakin on keino millä voisimme nöy- ryyttää tai kukistaa hirmuvallan siltä varalta ettemme muuten voita, niin luulisin sen hyväksyttävän yksimieli-sesti; minä hyväksyisin julmanakin kei-non, jos sen avulla vain voidaan var-masti estää miljoonien kuolema... —

— Minä hyväksyisin myös! Oikein! — keskeyttivät useat salaliittolaiset.

Antonius jatkoi armottomasti:

— Kun sinä, Brutus, olet aina puhunut niistä rohkeista teoista, niin tällaisella hetkellä sinun pitäisi vihdoinkin tuoda ne esiin. Mutta sen pitäisi olla ratkaiseva ja sellainen, että se voidaan toteuttaa — äskeinen ei ollut kuparikolikon arvoinen... —

Salaperäinen lumous valtasi läsnä-olijat heidän kuullessaan tuon miltei sääliään yksimielisyyden, ja taas kuului kiihkeitä ääniä:

— Oikein! Oikein puhut!

Heidän katseensa kiduttivat tuskal-lisesti Brutusta lopulta hän änkytti tulkittomasti:

— Eipä ole tuota... sinullakaan sellaista keinoa... —

— Ei Antonius ole koskaan kers-kannutkaan mistään "rohkeista teoi-ta!" — sanoi sosialisti ja häneen yhtyi muutamia muita:

— Ei koskaan!

— Minä olen esittänyt keinoi, — sanoi Antonius kylmästi.

Brutuksen korvissa soi vieläkin äs-keinen pilkkanauru, hän nytkin ympärillään näki ivallisia katseita — ja hän tahtoi maksaa takaisin:

— Anteeksi, että minun täytyy vie-läkin kysyä: entä jos sittenkin Jou-dumme tappiolla — ellemm sinun keinoillasi voikaan estää sotaa...?

— Sinä tapauksessa minulla on toi-nen keino, jolla me voitamme.

Antonius sanoi sen ulkonaisesti yhtä tyyneenä kuin olisi Brutus kysynyt tu-litikkua ja hän vastannut siihen myön-tävästi, se petti usean niin etteivät he ymmärtäneet heti mitä kaikkea tuo ly-hyt lause sisälsi.

Mutta Marcus alkoi vavista jänni-tyksestä: nyt hän saa kuulla ystävänsä kekinnön! Hänen mielensä kuahti, kuullessaan anarkistin sokeassa katke-ruudessaan sanovan pahansuovasti:

— Olen sangen iloinen, että meillä oli myöskin yksi viisas mies — et kai sinä suunnitelmassasiakaan tyydy jon-kun palatsin hajoittamiseen...?

— En.

Antonius ei huutanut, mutta tuo ly-hyt, terävä sana tunkeutui jokaisen sy-